

VIAȚA ȘI SUFERINȚELE UNEI SCĂRI TULCENE

*consilier cultural al Episcopiei Tulcii

Pr. Felix Lucian NECULAI*

Abstract: *The paper presents the life of a Tulcea historical staircase, situated behind the Saint George Church. Being in an advanced state of degradation, we are trying to find out, first of all, who built it and what was its original purpose, and also, we want to raise awareness on its continuous process of degradation.*

Keywords: *staircase, Tulcea, heritage, degradation.*

Cuvinte-cheie: *scară, Tulcea, patrimoniu, degradare.*

Întreaga lume, din Belgia și până în India, Japonia și S.U.A – ca să citez doar câteva state – este împânzită de scări, care mai de care mai vechi și devenite celebre și vizitate de milioane de turiști anual, datorită ingeniozității tehnice de construcție, priveliștii oferite atunci când ajungi în vârf sau, de ce nu, sentimentului pe care ți-l oferă atunci când cobori pe ele destul de mult spre centrul pământului, dar mai ales poveștilor și misterele apărute de-a lungul timpului în jurul lor.

România nu rivalizează cu India, din acest punct de vedere, și nici Tulcea cu Chand Baori (Jaipur, India), dar aceasta nu înseamnă că bogăția istorică, artistică, religioasă, arhitecturală, folclorică și lingvistică ce o posedă țara noastră trebuie minimalizată sau să ne facă să ne simțim mai puțin mândri ori chiar rușinați sau complexați de moștenirea lăsată de înaintași.

Ceea ce avem deja, bun sau rău, este al nostru și trebuie să vedem cum putem face ca bunul să sporească și să devină și mai bun, iar frumosul să fie pus în lumină și cunoscut la adevărata valoare, iar povestea, ca dintotdeauna, să facă parte din creșterea sufletească firească a unui om sau a unei comunități locale.

Acum câțiva ani, pasionatul cercetător și povestitor al istoriei locale, prof. Nicolae Arition avea o intervenție în presa locală pe marginea *Misterului monogramei din curtea Bisericii Sf. Gheorghe din Tulcea*, destul de pertinentă, în cea mai mare parte îmbrăcând hainele unei

Fig. 1. Starea actuală, luna mai 2020.

realități istorice tulcene din a doua parte a secolului al XIX-lea, dar și cu necunoscute și ipoteze ce se învârt în cercul adevărului, dar mai ales cu invitații în rândul membrilor comunității pentru deslușirea, pe cât se poate, a misterului monogramei.

Începând cu anul 2003, de când slujesc în biserica Sf. Gheorghe, pașii mi-i cobor de pe strada Mahmudiei, înspre biserică, tocmai pe scările așezate în spatele altarului, situat și el, nu întâmplător între cele două foste clădiri de școală bulgărească, înființate, prima în 1859 (astăzi inexistentă) și a doua, în 1881, care se încăpățânează încă să stea în picioare.

Scara face astăzi accesul de la nivelul superior al străzii Sălciilor, către fosta curte a bisericii, astăzi cea mai mare parte doar loc de parcare pentru autovehiculele unui trafic tulcean supraaglomerat.

La începutul secolului al XX-lea lucrurile stăteau cu totul altfel, din toate punctele de vedere: al proprietății, al traficului și al motivației sociale și religioase.

Parohia Sf. Gheorghe poseda deja, de la mijlocul secolului al XIX-lea, prin încuviințarea guvernului otoman, biserica – zidită prin contribuția generoasă a primilor ctitori, înhumați în spatele bisericii, de-a dreapta și stânga altarului ei, între care se numără Hagi Velicu Ștefanov și soția sa

Fig. 2. Starea actuală, luna mai 2020.

Anastasia, precum și Dumitrachi Bei Teodorof și soția sa Sultana, alături de alți mulți oameni de bine – o curte impresionantă de 5000 mp, în care se găseau amplasate, după o simetrie logică, clopotnița, biserica, iar mai în spatele ei, la câțiva metri, tocmai lipite de zidul de susținere al străzii – numită astăzi Sălciilor – cele două localuri de școală, amintite mai sus.

Pășind adesea pe treptele măcinat de timp și vandalizate intenționat de mâini criminale, nu doar o dată m-am întrebat și, după cum se vede, nu sunt nici singurul care a vrut să știe mai multe despre viața unei scări, care nu e doar de călcat cu picioarele.

La fel ca și în viața unui om, de faptele și realizările lui, sau de umbrele care-l acoperă câteodată, este nevoie de oameni, de mărturii și de documente contemporane, care pot să dea la lumină un portret cât mai fidel.

Atunci când oamenii nu mai sunt, iar documentele lipsesc, e foarte dificil și riscant a așeza la locul potrivit piesele unui puzzle pe care nu are cine să ți-l verifice ori să confirme.

Cei ce l-au construit inițial au avut cu totul alte gânduri și au fost mânați de interese sociale, filantropice, edilitare ori naționale pe care astăzi prea puțin le înțelegem la adevărata lor valoare.

Fig. 3. Starea actuală, luna mai 2020.

Încercările de a identifica în arhiva parohială documente care să dezvolte subiectul, ori întrebările adresate celor născuți mult prea devreme – cum ar fi venerabila prof. Laetitia Mitan- Leonte de la Tg. Ocna, născută la Agighiol, la doar 10 ani de la construcția scării și școlită la Liceul de Fete „Principesa Ileana”, care a funcționat în clădirile din curtea bisericii Sf. Gheorghe, au rămas deocamdată fără un rezultat satisfăcător.

Ceea ce se știe și se poate proba cu certitudine este faptul că în anul 1906, conform inscripției de pe poarta centrală a clopotniței și de pe cele două porți laterale ale ei, desființate în anii '80 ai secolului trecut, odată cu preluarea terenului bisericii de către regimul comunist (astăzi, una dintre porți se păstrează – ca donație a parohiei – la familia Gheorghiu Gaetano, str. Mahmudiei nr. 25), parohia Sf. Gheorghe își împrejmuiește întreaga proprietate cu un nou gard, din fier forjat, din care astăzi se mai păstrează cel original doar în fața bisericii, în continuarea și după clădirea Statisticii, construită și ea pe terenul parohiei, în ultima decadă a regimului comunist.

În anul 1907 cel mai probabil, lucrarea s-a finalizat cu închiderea totală a perimetrului și construirea, reconstruirea ori reamenajarea scării. După anul 1990, jumătate din ea a fost mutilată și suferă încă de intervențiile cu pretenții de amenajare sau reamenajare urbanistică, iar în ultimii ani a ajuns un veritabil loc de gunoaie menajere.

Conform obiceiului din vechime, la finalizarea unei lucrări se instala pe frontispiciul noului obiectiv, cel mai adesea o pisanie sau, după cum este cazul scării evocate, o monogramă și anul construcției.

Aastăzi (27 mai 2020), când scriem aceste rânduri, în perioada stării de alertă a perioadei de pandemie, în fosta parte centrală a scării se mai păstrează doar monograma cu inițialele suprapuse ale ctitorului ei: D H, și posibil, litera I.

În perioada interbelică, episcopul casier al bisericii M. E(nciu)? (semnătură indescifrabilă) face o Notă în care deplânge situația stricăciunilor făcute bisericii, curții parohiale și clădirilor de aici, de către elevii Școlii de Băieți, care funcționa în curtea bisericii.

La punctul 3) al Notei, găsim următoarele: „*Scările de zid din spatele Bisericii care sunt complet ruinate abia se mai sprijină în barele de fier din cauza elevilor de la școală care iau ruinat bătândui cu petre de au rupt țimentul și cărămida*” (sic.)

Nota este însoțită de cinci fotografii edificatoare, dintre care două surprind scara integrală, cu monograma ei, însoțită în partea inferioară de o placă metalică de mai mici dimensiuni.

Această plăcuță a fost montată pe perete, sub monograma ctitorului, și avea inscripționat anul 1907. Până prin anul 2007, orice tulcean mai

Fig. 4 și 5. Fotografii interbelice.

iscoditor a putut vedea și admira centenarul rezistenței în timp și în beton a plăcuței metalice bine ancorată în zid, până când o mână criminală a smuls-o pentru a o vinde la fier vechi.

Ipoteza avansată de d-nul prof. Nicolae Ariton cum că inițialele s-ar referi la unul dintre ctitorii bisericii, Dumitrache Bei Teodorof, sau Hagi Dumitrache, înhumat în cavoul din spatele bisericii, în apropierea scării, nu se poate susține, deoarece acesta a murit la 14 noiembrie 1884, cu mult timp înainte de anul 1907, anul construcției scării.

Cercetările noastre în privința identificării ctitorului nu sunt nici pe departe definitive, însă pot apropia inițialele monogramei de următoarele personalități și de noi direcții de cercetare:

1. Prefectul Județului Tulcea **Dimitrie Hagi** – Anton, care și-a încheiat mandatul la data de 15 martie 1907. Nu ar fi primul caz în care un om politic tulcean să își lege destinele de lucrările edilitare din județ. Spre exemplu, Constantin M. Țigău, prefectul județului, și-a legat direct numele de numeroase lucrări de construcție și renovare a școlilor și bisericilor, evidențiate în volumul ***Încă o cărămidă la consolidarea Patriei. Construcțiuni noi și restaurate în județul Tulcea 15 noemvrie 1933 – 15 noemvrie 1935.***

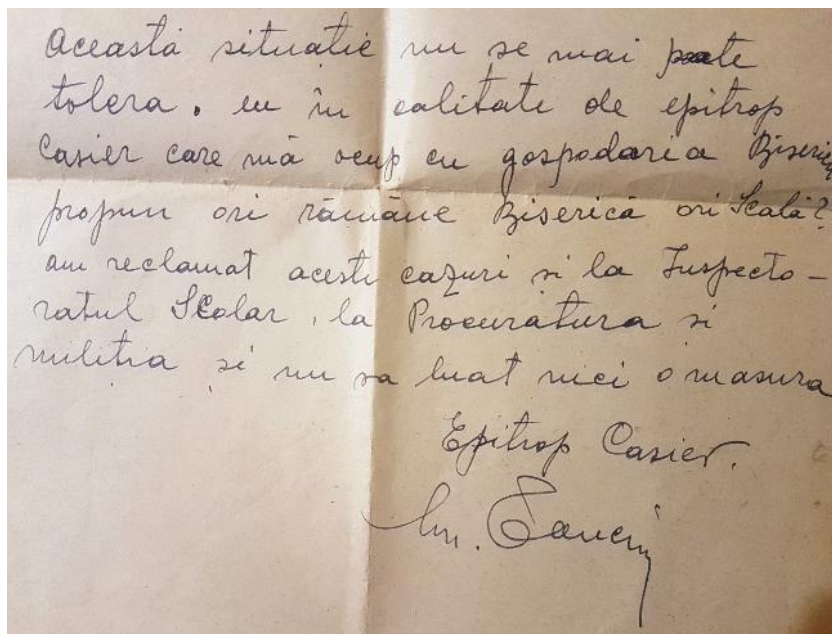
2. Domnița Ileana (**Helena**), prințesă a României, cea care a dat numele *Liceului de Fete* care a funcționat și în curtea bisericii Sf. Gheorghe în perioada 1927-1940.

3. **Un alt personaj** cheie legat de viața bisericii Sf. Gheorghe, neidentificat încă în registrele bisericii, poate chiar un român între bulgari, întrucât inițialele sunt litere din alfabetul românesc și nu chirilic, cum, spre exemplu, pe monumentul funerar al lui Hagi Velicu Ștefanov se găsește monograma *HB*.

Nu știm cât timp va mai dura până când o mână geamănă va face ca numele ctitorului încă neidentificat, frumusețea și originalitatea lucrării să dispară pentru totdeauna din peisajul patrimoniului tulcean.

Informarea autorităților locale, la 30 aprilie 2015 despre viața unei scări tulgene și măsurile ce ar trebui întreprinse pentru salvarea ei, au rămas fără rezultat, la fel ca și încheierea Notei episcopului casier interbelic: „Această situație nu se mai poate tolera. Eu în calitate de episcop casier care mă ocup cu gospodăria Bisericii propun ori rămâne Biserica ori Școală? am reclamat aceste cazuri și la Inspectoratul Școlar, la Procuratura și miliția și nu sa luat nici o măsură” (sic)

Cu un minim efort și bunăvoință sunt convins că putem să-i depășim pe înaintașii noștri din perioada interbelică, care s-au arătat surzi și muți în fața resuscitării vieții unei scări tulgene, ce poate deveni un adevărat obiectiv cu valoare istorică pentru comunitatea locală și nu numai.

Această situație nu se mai poate tolera. Eu în calitate de episcop casier care mă ocup cu gospodăria Bisericii propun ori rămâne Biserica ori Școală? am reclamat aceste cazuri și la Inspectoratul Școlar, la Procuratura și miliția și nu sa luat nici o măsură

Episcop Casier.

In. Săuciu

Fig. 6. Extras din Notă.